

Kovács István

Az idő csapdájában írt vers Bohdan Zadura hatvanötödik születésnapjára

(abban a reményben, hogy a magyar költészetet kezdetektől napjainkig bemutató antológiája egyszer majd mégis megjelenik)

Hogy hatvanöt éves volnál, Bohdan? Még mit nem! Éveid száma ennél sokkal több: négyszázhatvanöt! Hiszen egy kardcsapásra lettetek felnőttek Bornemisza Péterrel a töröktől szétdúlt országban és időben. Majd a fonákjáról Rimay Jánoshoz fiatalodva, tanítványa volnál te is Balassi Bálint uramnak – úgy négyszázhusz évesen. Ő talán jobban érezte, te bizonyára jobban értetted a citerás lengyel szép Zsuzsánna énekét szülővárosod, Pulava táján.

A szemek és dallamok bűbájoltságából a história térített magadhoz: máris Kazinczy mellett róttad grádicsait Kufstein várbörtönének, ahol annyi honfitársad raboskodott – hogy csak Sulkowski herceget és Kollontaj Hugót említsem, s a nyelvzseni és kultúraszervező Slotwinski, akinek keresztneve magyarul: Szilárd. Hat évet ült. (Ha belegondolok, te is belekóstoltál a magyar nyelvbe és kultúrába, de szerencsére mérgük nem bizonyult halálosnak és börtönbe se kerültél miattuk.)

A kazamatáknál persze jobban érezted magad Berzsényi Dániel földes szobájában, ahol a Horácról írt verssorokat bepacázó legyeket kellett elhessegetned a papírlapról, hogy olvasni és fordítani tudjad sorait. És közben minden elragadtatott mozdulatodnál ügyelned kellett, hogy le ne fejed a mestergerendát.

Reszketeg kezével Vörösmarty Mihály rántott könyvtárszobájába, majd bízott ugyanazon lázas földöntúli mozdulattal Ady gondjaira. Ki tudja, meddig kísérte figyelemmel barátságotok alakulását, hiszen ő ötvenöt évesen meghalt, s te akkor a fejen állt időben vagy száztíz éves lehettél.

A magyar költészet Babits, Juhász Gyula, Tóth Árpád, Áprily, Erdélyi József alkotta csillagágainak kaleidoszkóp-metszetében mennyire érezted szétszabdalva magad? Verseiket olvasva fordításodban, biztos, hogy mesésen életre keltél.

Úgy hetvenéves nagyöregként beledermedtél, ahogyan a halálmaskarát váltogató történelem letaglózta a létezésből más-más módon kiteszítottakat: József Attilát, Dsidát, Radnóti Miklóst. Pedig egy lengyel az ezerfajta kiátkozottsághoz hozzászokhatott az elmúlt kétszázötven évben.

Tudom, hogy számíthattál a két jóbarát, Illyés és Szabó Lőrinc parttalan pártfogására. Szabó Lőrinc még megérhette az 1956-os forradalmat, Illyés Gyula Egy mondata maga volt a forradalom. Azok közt, akikre számíthattak, te is ott vagy, ki lengyelül újraírtad verseiket – túrteket és tiltottakat egyaránt.

Pilinszkytól huszonnégy, Nagy Lászlótól húsz év választott el. S hogy Nagy László ötvenhárom évesen meghalt, korkülönbségetek most – csak tizenkettő. Tudom, mennyire becsült téged. Hallgatásodban is megérezte a költészetet, az örökkévalóság dobhártyáján vers-jeleket kopogtató embert.

Kányádival, Budával szinte egyidős vagy – az élők, a kortársak jogán. Akárcsak Utassyval, Oláhval, Mezey Katalinnal, Kiss Benedekkel, Farkas Árpáddal... Soroljam még?

A költőkről pedig ezután egy szót se többet, mint a vámpírokról – Könyves Kálmán királyunkat idézve. Akit rútsága, púpossága ellenére is tiszteltek szelleme miatt. Ma mintha inkább a rút szellemeket kellene előírásosan tisztelni.

Befejezem... Nem akarok fiatalítani. Ahogy magamat, tégedet is féltetek az új csecsemőkortól. (Pedig mondják, addig tart az igazi felnőtttség, amíg az első, szemlélődéssel telt életévét be nem tölti az ember.) Mi már betöltöttük. Örüljünk hatvanöt évnek – a négyszázhatvanötön legbelül.



Németh János:
Lengyel, magyar barátság
emlékműve Krosnóban